

Sociální antropologie

(Funkcionalismus, strukturalismus a neoevolucionismus v antropologii)

Funkcionalismus

- 20. léta 20. století
 - výzkum kulturních prvků z hlediska jejich přínosů pro fungování sociokulturních systémů
 - vliv Durkheimovy sociologické školy
 - koncepce společnosti jako seberegulujícího, integrovaného systému, který představuje třídu jevů, která je nezávislá na psychice jednotlivců
 - funkcionální a kauzální vysvětlení jevů
 - důraz na terénní výzkumy – zdroj primárních antropologických dat
 - funkcionální jednota společnosti
 - univerzálnost funkcionalismu
 - funkcionální nepostradatelnost a objektivnost účelnosti sociokulturních jevů
-
- B. Malinowski, A. R. Redcliff-Brown

Bronisław Kasper Malinowski (1884-1942)

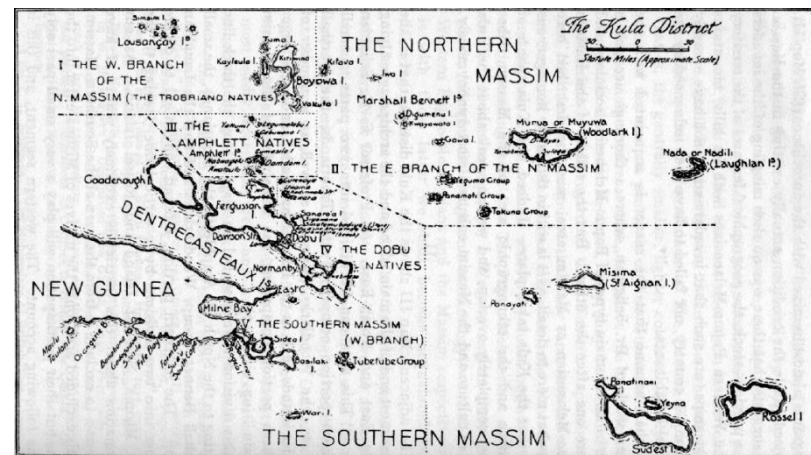
- zakladatel moderní britské sociální antropologie
- terénní výzkumy v Tichomoří
- rozsáhlé výzkumy k ekonomickým otázkám, problematice rodiny a příbuzenství, psychologie osobnosti, práva a náboženství
- funkcionalistická teorie kultury

- *Argonauts of the Western Pacific: An Account of Native Enterprise and Adventure in the Archipelagoes of Melanesian New Guinea* (1922), *Sex and Repression in Savage Society* (1927), *The Dynamics of Culture Change* (1945)

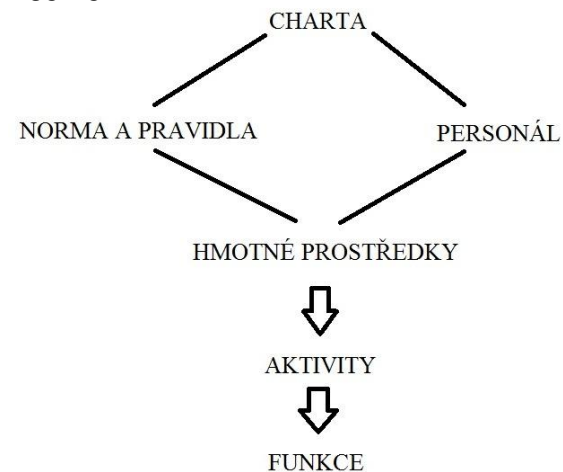
Bronisław Kasper Malinowski (1884-1942)

- Trobriandské ostrovy: výzkum 1915-1918
 - studium výměnného systému „kula“
 - kula představuje složitý systém, který je řízen souborem tradičních pravidel přispívající k uchování a posílení solidarity místních společností
 - odhalení funkčních vztahů k ostatním částem kultury
 - snaha zachytit obraz kultury jako funkčně spjatého celku prostřednictvím funkcionální analýzy předem vybrané instituce
- *Argonauts of the Western Pacific: An Account of Native Enterprise and Adventure in the Archipelagoes of Melanesian New Guinea (1922)*

Bronisław Kasper Malinowski (1884-1942)

- teorie potřeb
 - základní (biologické) potřeby
 - instrumentální potřeby
 - symbolické a integrativní potřeby
- kultura jako postupně se vyvíjející soustava přiměřených adaptací lidského organismu a lidských skupin na uspokojování základních potřeb a postupné zvyšování životního standardu v rámci daného prostředí
- kulturní reakce
- instituce – organizované činnosti sdružující se v systémy s cílem uspokojit potřeby
- všechny instituce mají totožnou, univerzální strukturu
 - charta
 - personál
 - normy a pravidla
 - hmotné prostředky
 - aktivity
 - funkce

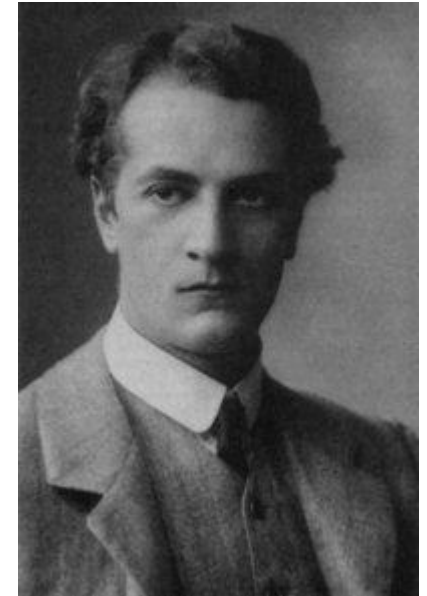
Bronisław Kasper Malinowski (1884-1942)

- kultura jako prostředek adaptace
 - kultura jako integrovaná totalita a seberegulující systém
 - integrační principy zajišťují systémový charakter kultury a odpovídají jim určité obecné typy institucí, které se nacházejí ve všech kulturách
-
- studium akulturačních procesů
 - rozpracování teorie difuze
 - teorie kulturních kontaktů

Alfred Reginald Radcliffe-Brown (1881-1955)

- strukturálně funkcionalistický přístup ke studiu kultury
 - terénní výzkumy v Tichomoří
 - studium sociálních struktur, sociální evoluce
 - výzkum kultury jako adaptačního a integračního mechanismu
-
- Andamanské ostrovy: výzkum 1906-1908
 - Austrálie: výzkum 1926
 - studium sociální struktury
-
- *The Andaman Islanders* (1922), *Social Organization of Australian Tribes* (1931), *Structure and Function in Primitive Society* (1952)

Alfred Reginald Radcliffe-Brown (1881-1955)

- při výzkumu aplikoval princip analogie
- morfologická a fyziologická rovina antropologických výzkumu
- sociální antropologie = přírodní věda o společnosti
- kultura zkoumaná jako charakteristika sociálního systému

- sociální hodnota – jakýkoliv předmět nebo jev, který se nějak podílí na blahu společnosti
- dvojí funkce sociální hodnoty
 - význam
 - pocit závislosti

- sociální struktura – organizace vztahů mezi lidmi, vymezená a kontrolovaná prostřednictvím institucí, tj. společensky ustanovených norem nebo vzorců chování
- strukturální principy
- funkční role kulturních prvků
- sociální integrace
- sociální konjunkce vs. sociální disjunkce

Edward Evan Evans-Pritchard (1902-1973)

- výzkumy v Africe (1926-1930 Azandové, 1930-1936 Nuerové)
- antropologie jako humanitní věda
- studium smyslu a vnitřní logiky dané kultury, kulturních norem a mezikulturní studie

- Azandové: výzkum 1926-1930
- snaha pochopit vnitřní logiku a smysl kultury
- studium čarodějnictví

- posun od analýzy funkcí ke studiu významu institucí pro danou společnost
- snaha pochopit obsah a smysl institucí

- metodika antropologického výzkumu
- rozvoj sociální antropologie

- *Witchcraft, Oracles and Magic Among the Azande* (1937), *Social Anthropology and Other Essays* (1962)

Raymond William Firth (1901-2002)

- výzkumy v Tichomoří (Tikopia, Šalamounovy ostrovy)
- studium sociální struktury a organizace, kulturní změny, příbuzenských systémů, mechanismů voleb a konfliktů
- ekonomická antropologie

Daryll Forde (1902-1973)

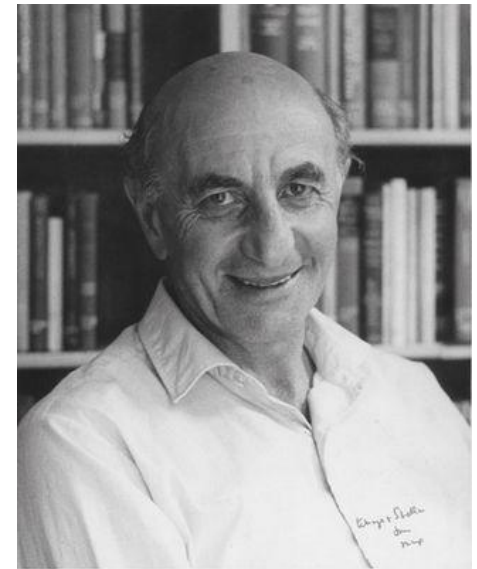
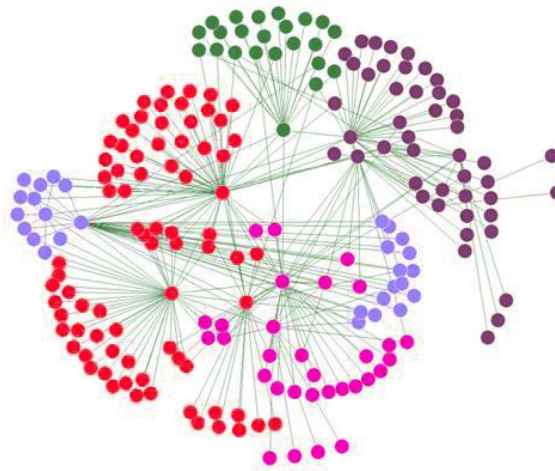
- interdisciplinární orientace
- výzkumy v Africe (Yako, Nigerie)

Christoph von Fürer-Haimendorf (1909-1995)

- výzkumy v Indii (Naga, Asám)

Max Gluckman (1911-1975)

- manchesterská škola
- výzkum v Africe (Zululand)
- teorie konfliktů
 - význam konfliktů
 - historická perspektiva
 - kontrolovaný konflikt
- výzkum sociální situace
- sociální síť

- *Rituals of Rebellion in South-East Africa* (1954), *Politics, Law and Ritual in Tribal Society* (1965)

Meyer Fortes (1906-1983)

- výzkum kultury v Ghaně (ašantská a tallensijská kultura)
- mezikulturní testy
- sociální organizace a funkce příbuzenství

Edmund Ronald Leach (1910-1988)

- výzkumy Kurdů (1938), Kačjinů (Kachinové, 1940)
- studium politických systémů
- teoretik strukturálně orientované antropologie
- studium systémů gumlao a gumsa

- *Political Systems of Highland Burma* (1954)

Strukturální antropologie

- 60. léta 20. století
- inspirace výzkumy exotických kultur (J. J. Rousseau)
- Durkheimova sociologická škola:

Marcel Mauss (1872-1950)

- komparativní religionistika
- reciproční systém

Lucien Lévy-Bruhl (1857-1939)

- studium rozdílu mezi primitivním a civilizovaným myšlením

Arnold van Gennep (1873-1957)

- výzkum iniciačních obřadů

Strukturální antropologie

- studium sociálních faktů
- kultura jako realita zvláštního druhu („*sui generis*“)

- moderní lingvistika – sémiotika (Ferdinand de Saussur, 1857-1913)
- Pražský lingvistický kroužek

- strukturální antropologie
 - důraz kladen na prvotnost vztahů před prvky systému
 - synchronní metoda výzkumu
 - nadindividuální objektivní struktury tvořící podstatu sociokulturní skutečnosti

Claude Lévi-Strauss (1908-2009)

- výzkum indiánů v Brazílii
- francouzská sociální antropologie
- etnografie a etnologie
- tři okruhy výzkumů
 - příbuzenské systémy
 - folktaxonomie
 - mytologické systémy

- systémový přístup ke studiu kultury a snaha o sblížení antropologie s exaktními vědami, jakými jsou matematika, kybernetika, teorie informace, lingvistika a teorie her
- *Les Structures élémentaires de la parenté* (1949), *La Vie familiale et sociale des Indiens Nambikwara* (1948), *Race et histoire* (1952), *La Pensée sauvage* (1962), *Mythologiques* (1964-1971), *Anthropologie structurale* (1958)

Claude Lévi-Strauss (1908-2010)

- základy strukturální antropologie
 - pozorovatelné a vědomé úrovně jevů jsou užitečné jenom jako východiska ke zkoumání principů jejich skladby
 - úkolem strukturální antropologie je objevit logické principy klasifikace, které organizují a podmiňují kulturní skutečnost
 - strukturalisté usilují o formulaci matematických zákonů organizace, které kombinují s klasickou antropologickou metodologií
- metody SA směřují k objevování neměnných vlastností pod zdánlivou jedinečností a rozmanitostí pozorovaných jevů
- skryté univerzální struktury
- sociální struktura umožňuje proniknout k nevědomé infrastruktuře společnosti
- model sociální struktury – obraz zkoumané sociokulturní reality
- model může být vytvořen na základě pozorování nebo experimentu
- modely mechanické a statistické

Claude Lévi-Strauss (1908-2010)

- strukturální analýza jako východisko nalezení prvků, které tvoří zkoumaný systém a vyčleňuje jejich vzájemné vztahy
- převedení empirických faktů tvořících daný systém – znaky
- teorie binárních protikladů
- logikou binárních kontrastů vnáší člověk do světa přírody strukturální, kulturně modelovaný řád

- komunikační systémy
- analýzy mytologických systémů

- základní charakteristiky SA
 - předmětem analýzy nejsou izolované kulturní prvky, ale vztahy, které je spojují (principy jejich uspořádání)
 - cílem výzkumu není objasnění rozmanitosti kulturních jevů, ale nalezení nevědomých univerzálních struktur existujících ve všech kulturách
 - klíčem k pochopení kulturní variability je logika binárních kontrastů, jejímž prostřednictvím lidé modelují přírodní a sociokulturní realitu

Neoevolucionistická antropologie

- 60. léta 20. století
- oživení evolučních principů při studiu kultury
- kulturní evoluce
- kulturologie

Julian Sorell Huxley (1887-1975)

- evoluce jako jednosměrný proces směřující k vytváření stále nových, vyšších a rozmanitějších stupňů organizace
- kulturní evoluce

Vere Gordon Childe (1892-1957)

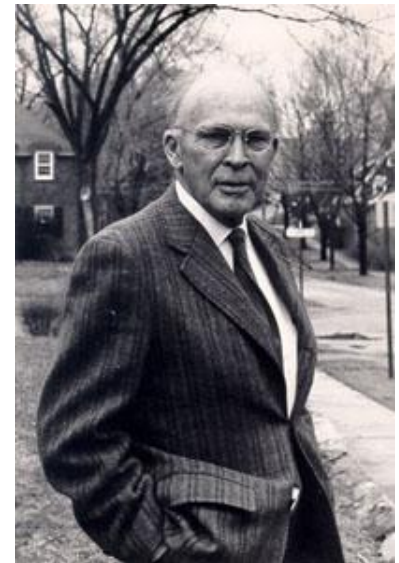
John Grahame Clark (1907-1995)

Leslie Alvin White (1900-1975)

- výzkum amerických indiánů
- vývoj antropologických teorií (evolucionismus, difuzionismus, funkcionalismus)
- koncepce kulturní evoluce a kulturologie

- *The Science of Culture: A study of man and civilization (1949), The Evolution of Culture: The Development of Civilization to the Fall of Rome (1959), The Concept of Cultural Systems: A Key to Understanding Tribes and Nations (1975)*

- kultura jako extrasomatický kontext lidské existence
- studium kultury lidstva jako celku a studium lokálních kultur
- kulturologie
 - schopnost symbolizace
 - symboláty
 - somatický (lidské chování) a extrasomatický kontext (kultura)
- kultura – třída věcí a událostí závislá na symbolice a posuzovaná v extrasomatickém kontextu
- nejdůležitějším úkolem je koncipovaný výzkum evoluce kultury

Leslie Alvin White (1900-1975)

- kulturní evoluce
- organizace kulturního systému
 - technologický subsystém
 - sociální subsystém
 - filozofický subsystém
 - psychologický subsystém
- teorie technologického determinismu (technologický pokrok jako hybná síla)

- dějiny kultury
 - období předzemědělské
 - období zemědělské
 - období průmyslové revoluce

- kulturní fatalismus
- kulturní vektory (autonomní struktury mající určitou sílu a vlastní cíle)

Julian Haynes Steward (1902-1972)

- koncepce kulturní ekologie
 - výzkum Šošonů (1934-1935)
 - ekologie jako adaptace na prostředí; kultura jako lidský ekologický superorganický faktor
 - koncepce geografického determinismu
 - kulturní jádro a sekundární kulturní prvky
 - studium evoluce kulturních systémů – teorie multilineární evoluce
 - světové dějiny jako vývojové transformace řady různých kulturních systémů, jejichž evoluce probíhá paralelně po mnoha vývojových liniích
 - odlišné úrovně sociokulturní integrace
 - kulturní typ jako základ empirické klasifikace jednotlivých kultur
-
- *Theory of Culture Change* (1955)

Elman Rogers Service (1915-1996)

- během kulturní evoluce vznikly základní typy sociální a politické organizace
- tlupa, kmen, náčelnictví, stát

- *Primitive Social Organization* (1962)

Funkcionalismus

- 20. léta 20. století
- Velká Británie
- výzkum kulturních prvků z hlediska jejich přínosů pro fungování sociokulturních systémů

B. K. Malinowski	Funkcionální analýza potřeb a institucí, funkcionální teorie kultury, kula
A. R. Redcliffe-Brown	Strukturálně funkcionální analýza soc. jevů, antropologie jako srovnávací sociologie
E. E. Evans-Pritchard	Analýza smyslu a vnitřní logiky kultury
M. Gluckman	Teorie konfliktů, konflikt jako činitel soc. integrace, marxismus
M. Fortes	Soc. organizace a funkce příbuzenství
E. R. Leach	Funkce politických systémů, gumlao, gumsa

Strukturální antropologie

- 60. léta 20. století
- Francie

M. Mauss

Analýza daru jako reciproční transakce

L. Lévy-Bruhl

Mentalita a smysl přírodních národů

A. Van Gennep

Iniciační obřady a přechodové rituály

C. Lévy-Strauss

Logika mýtů a teorie binárních kontrastů

Neoevolucionistická antropologie

- 60. léta 20. století
- oživení evolučních principů při studiu kultury
- kulturologie

V. G. Childe

Evoluce kultury, divoštství, barbarství, civilizace

L. A. White

Kulturologická interpretace kult. Systémů

J. H. Steward

Kultury jako adaptivní systémy, kulturní jádro

E. R. Svrice

Soc. organizace, tlupa, kmen, náčelnictví, stát